

Sygnatura akt VI Ka 1046/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **18 września 2020** r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach, Wydział VI Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący sędzia Grażyna Tokarczyk

Protokolant Aleksandra Studniarz

przy udziale Adama Szewca Prokuratora Prokuratury Rejonowej G. w G.

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2020 r.

sprawy **R. M. syna W. i E.**

ur. (...) w P.

oskarżonego z art. 207§1 kk, art. 157§2 kk, art. 207§1 kk, art. 190§1 kk

na skutek apelacji wniesionych przez oskarżyciela publicznego, obrońcę oskarżonego oraz oskarżycieli posiłkowych A. M., S. M.

i J. M.

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 4 marca 2019 r. sygnatura akt III K 451/13

na mocy art. 437 kpk, art. 438 kpk, art. 643 kpk

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- na mocy art. 73 § 1 kk oddaje oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora sądowego,

- podwyższa orzeczone na rzecz pokrzywdzonych punkcie 3 zadośćuczynienie do kwoty po 20.000 zł (dwadzieścia tysięcy złotych);

- okres orzeczonych w punkcie 4 i 5 środków karnych podwyższa do lat 15 (piętnastu),

2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

3. zasądza od oskarżonego na rzecz oskarżycieli posiłkowych A. M., S. M., J. M. kwotę po 840 zł (osiemset czterdzieści złotych) tytułem zwrotu wydatków na ustanowienie pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym;

4. zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa wydatki postępowania odwoławczego w kwocie 20 zł (dwadzieścia złotych) i wymierza mu opłatę za II instancję w kwocie 300 zł (trzysta złotych).

UZASADNIENIE		
Formularz UK 2	Sygnatura akt	VI Ka 1046/19

Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	5	
1CZĘŚĆ WSTĘPNA		

0.11.1. Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji

wyrok Sądu Rejonowego w Gliwicach z 4 marca 2020 r. sygn. akt III K 451/13

0.11.2. Podmiot wnoszący apelację

oskarżyciel publiczny albo prokurator w sprawie o wydanie wyroku łącznego

oskarżyciel posiłkowy

oskarżyciel prywatny

obrońca

oskarżony albo skazany w sprawie o wydanie wyroku łącznego

inny

0.11.3. Granice zaskarżenia

0.11.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia

na korzyść

na niekorzyść

w części

w całości

#

co do winy

#	co do kary	
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia	
0.11.3.2. Podniesione zarzuty		
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 1 kpk – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a kpk – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 kpk, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 kpk – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 kpk – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 kpk – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 kpk	

#	brak zarzutów	
---	---------------	--

0.11.4. Wnioski

#	uchylenie	#	zmiana
---	-----------	---	--------

1Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy

0.12.1. Ustalenie faktów

0.12.1.1. Fakty uznane za udowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty
2.1.1.1.				
0.12.1.2. Fakty uznane za nieudowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty
2.1.2.1.				

0.12.2. Ocena dowodów

0.12.2.1. Dowody będące podstawą ustalenia faktów		
Lp. faktu z pkt 2.1.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu

0.12.2.2. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)		
Lp. faktu z pkt 2.1.1 albo 2.1.2	Dowód	Zwięźle o powodach nieuwzględnienia dowodu

1STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków		
Lp.	Zarzut	
3.1.	obrońca zarzucił: obrazę przepisów postępowania art. 193 § 1 kpk poprzez odstępianie od zasięgnięcia opinii biegłego psychologa z zakresu psychologii systemowej przy ustalaniu okoliczności o istotnym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy, które wymagały wiadomości specjalnych, a mianowicie ustalenia stanu psychicznego pokrzywdzonej A. M. i obydwu synów min. dla ustalenia czy mają oni zachowaną zdolność obiektywnego postrzegania i odtwarzania spostrzeżeń w zakresie oceny osoby oskarżonego i jego postępowania oraz zbadania czy oskarżony funkcjonował w	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny

	inkryminowanym okresie w stanie stresu pourazowego	
Zwiąże o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny		
<p>Podniesiona w zarzucie kwestia była już przedmiotem badania, z jednej strony przez opiniujących w sprawie biegłych lekarzy psychiatrów i psychologa, gdy chodzi o możliwość rozpoznania u oskarżonego zespołu stresu pourazowego , z drugiej w zakresie rozpoznania wniosku dowodowego.</p> <p>Co do zespołu stresu pourazowego, to w tej mierze w sposób wyczerpujący wypowiedziała się biegła A. S. (2). Opinia ta nie obejmowała wprawdzie całego okresu przypisanego ostatecznie oskarżonemu zachowania, względem drugiego z opiniujących psychologów oskarżony odmówił poddania się pełnemu badaniu. Istotne jest jednak, że biegła odnosiła się do zdarzeń najświeższych i co więcej badania przeprowadzała w bliskości czasowej ostatnich z ustalonych zachowań, a zatem tego czasu kiedy oskarżony wykonywał zawód ratownika medycznego, z którego to czasu doświadczenia wedle obrońcy miały wywołać PTS. Przekonująco wykluczyła to biegła tak, gdy chodzi o manifestowane i deklarowane przez oskarżonego dane, jak i brak traumy, jaka miałaby wspomniany zespół wywołać. Biegła wskazała „Przede wszystkim, aby rozpoznać teki stres musi występować trauma, czyli taki bodziec, który załamywałby zdolności adaptacyjne prawie u każdego człowieka, ponadto takie osoby unikają konfrontacji z wydarzeniem</p>		

stresującym, doznają silnych napięć, wydarzenie traumatyczne powraca do nich bardzo często w snach, natrętnych myślach, a każda konfrontacja z traumą wywołuje u nich bardzo silne emocje oraz reakcje układu wegetatywnego. U oskarżonego nie mamy do czynienia z żadnym z tych kryteriów.”

Natomiast jeżeli chodzi o domaganie się opiniowania przez psychologa systemowego tak oskarżonego, jak i pokrzywdzonych, to zauważyć trzeba, że do przesłuchania świadka w trybie art. 192 § 2 kpk niezbędne jest ustalenie, że istnieją wątpliwości co do stanu psychicznego świadka, jego rozwoju umysłowego albo zdolności postrzegania lub odtwarzania postrzeżeń, przy czym wątpliwości te muszą być rzeczywiste i wynikać z konkretnych faktów odnoszących się do wspomnianych przesłanek stosowania omawianego przepisu (wyrok SN z 26 lipca 1985 r., IV KR 180/85, LexisNexis nr 306665, OSNKW 1986, nr 9-10, poz. 81; zob. także wyrok SN z 14 października 1998 r., V KKN 283/97, LexisNexis nr 333571, OSNKW 1999, nr 1-2, poz. 6). Artykuł 192 § 2 kpk wymaga uprawdopodobnienia wątpliwości co do stanów wskazanych w tym przepisie, czyli powstania odpowiednich w świetle doświadczenia życiowego i wskazań wiedzy wątpliwości, czy stan psychiczny świadka lub stan jego rozwoju umysłowego albo ograniczona zdolność postrzegania bądź odtwarzania nie rzutują ujemnie na treść jego zeznań. Uprawnienie do przesłuchania świadka z udziałem biegłego, zgodnie z poglądem wyrażonym w piśmiennictwie, przeradza się w obowiązek, ale jedynie w tym znaczeniu, że wówczas, gdy

ujawnią się okoliczności wskazujące na istnienie jednego z trzech wymienionych stanów (tak w zasadzie wszyscy komentatorzy - zob. np. Grzegorzcyk, Kodeks, 2008, s. 443; tenże, Kodeks, t. I, 2014, s. 679; Hofmański, Sadzik, Zgryzek, Kodeks, t. I, 2011, s. 1081; Stefański, Zabłocki, Kodeks, t. I, 2003, s. 873-874; L.K. Paprzycki (w:) Grajewski, Paprzycki, Steinborn, Kodeks, t. I, 2015, komentarz do art. 192), których istnienie i okoliczności ocenia organ procesowy (Michał Kurowski, Komentarz do art. 192 kpk Lexonline, Wolters Kluwer).

Wskazanych okoliczności dostrzec nie można. Natomiast sposób postrzegania oskarżonego przez pokrzywdzonych w sensie dokonywanej przez nich oceny, nie podlega wartościowaniu kryteriami wiarygodności, bowiem świadkowie powołani są do relacjonowania faktów i spostrzeżeń, a to podlega dalszym ocenom organu procesowego.

Wreszcie, czego zdaje się nie zauważać apelująca psychologia systemowa jest współczesnym nurtem stosowanym głównie w psychoterapii rodzin, małżeństw, par lub innych grup (na przykład w miejscu pracy). Jest to model leczenia oferowany ludziom funkcjonującym w związkach, analizujący przede wszystkim relacje interpersonalne zachodzące w najbliższym otoczeniu. O czym można powziąć wiedzę w powszechnie dostępnych publikacjach, również fachowych.

W tym zakresie zatem dowód taki byłby nieprzydatny do stwierdzenia okoliczności istotnych dla sprawy, gdy zaś chodzi o terapię, to szeroko wypowiedali się w tej kwestii

świadkowie, którzy wskazywali, że oskarżony odmawiał w niej udziału poprzez swoją postawę negującą istnienie podstawy do takiej terapii.		
Wniosek		
zmiana zaskarżonego orzeczenia poprzez uniewinnienie oskarżonego	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny	
Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.		
Sąd nie dopuścił się wskazanych w apelacji uchybień, ani innych, które prowadzić musiałyby do wniosku o błędności ustalenia, że oskarżony popełnił przypisane mu przestępstwo.		
3.2.	obrońca zarzucił: - obrazę art. 5 § 2 kpk, art. 7 kpk, art. 4 kpk i art. 410 kpk, - błąd w ustaleniach faktycznych	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny
Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny		
O oczywistej bezzasadności powyższego zarzutu przekonuje jego konstrukcja. Przypomnieć trzeba trafne stanowisko judykatury, że każdą niejasność w dziedzinie ustaleń faktycznych (m.in. w przypadku kilku wersji wydarzeń) należy w pierwszym rzędzie redukować wszechstronną inicjatywą dowodową, a następnie		

wnikliwą analizą całokształtu materiału dowodowego zebranego w sprawie. Jeżeli zatem z materiału dowodowego wynikają różne wersje przebiegu zdarzenia objętego aktem oskarżenia, to nie jest to jeszcze jednoznaczne z zaistnieniem niedających się usunąć wątpliwości w rozumieniu art. 5 § 2 kpk (tak SN w postanowieniu z 12.12.2013 roku, III KK 420/13, LEX nr 1422119).

Truizmem dla prawnika winno być też, że przepis art. 4 kpk formułuje adresowaną do organów postępowania karnego zasadę obiektywizmu, a jej naruszenie bez wskazania obrazy konkretnych przepisów służących realizacji tej zasady, czego skarżący przecież nie czyni, nie może stanowić samodzielnych zarzutów apelacji. Natomiast zarzut naruszenia art. 7 k.p.k. wymaga wykazania wad w ocenie konkretnych dowodów dokonanej w zaskarżonym wyroku, prowadzących do wniosku, iż ocena ta przekracza granice swobodnej i jest dowolna (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.01.2006 roku WA 38/05 OSNwSK 2006/1/178).

Przekonanie sądu o wiarygodności lub niewiarygodności określonych dowodów pozostaje pod ochroną zasady wyrażonej w art. 7 k.p.k. wtedy tylko, kiedy spełnione są warunki: ujawnienia całokształtu okoliczności sprawy (art. 410 k.p.k.) w granicach respektujących zasadę prawdy obiektywnej (art. 2 § 2 k.p.k.), rozważenia wszystkich okoliczności zgodnie z zasadą określoną w art. 4 k.p.k. oraz wyczerpującego i logicznego - z uwzględnieniem wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego - uzasadnienia przekonania sądu (art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k.). (postanowienie

Sądu Najwyższego z dnia 14.12.2006 roku sygn. III KK 415/06). Zaś normy art. 410 kpk nie można rozumieć w ten sposób, że każdy z przeprowadzonych dowodów ma stanowić podstawę ustaleń faktycznych. Nie stanowi więc naruszenia tego przepisu dokonanie oceny materiału dowodowego przeprowadzonego lub ujawnionego na rozprawie w sposób odmienny od subiektywnych oczekiwań stron procesowych (postanow. SN z 21.01.2015 roku, sygn. V KK 276/14, LEX nr 1622349).

Wskazanych zasad Sąd I instancji nie obraził, zaprezentowany szczegółowo i wręcz drobiazgowo, w obszernym uzasadnieniu skarżonego wyroku, sposób rozumowania, który doprowadził do ustaleń faktycznych potwierdzających sprawstwo oskarżonego, zasługuje na pełną akceptację. Nie tylko nie wskazuje na naruszenie zasad wiedzy, logicznego rozumowania, czy doświadczenia życiowego, ale też na istnienie jakichkolwiek wątpliwości w zakresie ustaleń faktycznych, czy też potrzeby powzięcia takich wątpliwości.

Apelująca powraca do okoliczności, które podnoszone były i wyjaśniane w toku postępowania, przywierając wręcz do kwestii, którym nadaje nadmierne znaczenie. Tak ma się sytuacja z urazem z 27.08.2012 r.

Przypomnieć zatem trzeba wywód Sądu, który Sąd odwoławczy w pełni akceptuje, a którego skutecznie obrońca nie podważyła: „kontuzja u J. M. miała miejsce w lutym 2012 r. Rozpoznano wówczas skręcenie lewego nadgarstka i kończynę umieszczono w szynie gipsowej. Brak natomiast informacji

o kontynuacji leczenia. J. M. podał na rozprawie, że z uprawianiem sportu wiązały się kontuzje i z jego relacji nie wynikało, aby sytuacja z lutego 2012 r. szczególnie utkwiała mu w pamięci. Pokrzywdzona zeznania na rozprawie składała po upływie niemal roku od urazu z lutego 2012 r. Skoro uraz ten nie pozostawił żadnych poważniejszych następstw mogła umknąć jej ta okoliczność tym bardziej, że nie był to jedyny uraz jakiego doznał syn na przestrzeni lat / k. 642 III K 87/16/. Niewątpliwie poważniejsze w skutkach były obrażenia z dnia 27.08.2012 r. doznane przez J. M.. Biegły z kolei jednoznacznie stwierdził, że następstwa urazu z 13 lutego 2012 r. zostały całkowicie wygojone bez pozostawienia negatywnych konsekwencji i bez wpływu na powstanie i leczenie urazu z 27 sierpnia 2012 r., o znalazło wyraz w opinii pisemnej k. 601-601 III K 87/16 oraz opinii ustnej k. 642 III K 87/16.”

Z jednej zatem strony odnosząc się do twierdzeń o złej woli świadków, należy przypomnieć, że w sytuacji, gdy osoba, a szczególnie dziecko uprawia sport i w związku z tym doznaje urazów częściej niż przeciętnie, to szczególnie takie, które nie pozostawiają długotrwałych śladów i nie są nadmiernie uciążliwe, mogą umknąć pamięci, podobnie, jak przeciętne przeziębienie, skaleczenie, czy migrena. Po wtóre i to jest najistotniejsze, biegły wykluczył tezę o tym, jakoby dolegliwości sierpniowe, były wynikiem urazu lutowego, a tak twierdził oskarżony, co wyklucza jego wiarygodność, gdy chodzi o pochodzenie niedyspozycji syna, a dalej ma przełożenie na

ocenę relacji obu uczestników o zdarzeniu z sierpnia.

Przypisując nadmiernie złą wolę pokrzywdzonym obrona nie dostrzega też tych fragmentów zeznań, w których jednak wypowiadali się pozytywnie o oskarżonym. Jak chociażby wspominając wyjazd z ojcem na narty J. M. (k. 242) stwierdził, że ten naprawdę chciał ich nauczyć tego sportu. Za tym przemawiają i nie zaskakują informacje, że to właśnie do ojca synowie zwracali się w sytuacjach związanych ze stanem zdrowia, co z jednej strony jest oczywiste ze względu na zawód oskarżonego, a przede wszystkim z powodu naturalnej potrzeby dziecka poszukiwania opieki i wsparcia u rodzica.

Bezkrytyczność oskarżonego znalazła wyraz nie tylko w wyjaśnieniach dotyczących obcinania włosów 29.10.2010 r. i przekazania o tym informacji policjantom w poszukiwaniu ich wsparcia, nie widząc, że tym zachowaniem naruszył nie tylko godność, ale i nietykalność cielesną syna. Oskarżony przytoczył słowa żony, która miała mu powiedzieć, że synowie go znienawidzą jeżeli nie zaprzestanie swoich zachowań. To przekonuje, że pokrzywdzona ekstremalnie wręcz długo starała się wpłynąć na męża i dążyła do zachowania jedności rodziny, o co synowie mieli później do niej pretensje.

Prawidłowo Sąd ocenił relacje sąsiadów oraz tych świadków, którzy mieli ze stronami kontakt sporadyczny, czy też wynikający z relacji zawodowych, a którzy nie należeli do kręgu powierników stron. Jak wcześniej wspomniano

i na co zwracał uwagę Sąd, ani pokrzywdzona, ani oskarżony nie byli wylewni w informowaniu o życiu rodzinnym. Pokrzywdzona, wręcz zatajała sytuacje, z jednej strony dążąc do poprawy sytuacji rodzinnej, z drugiej zrozumiałego poczucia wstydu. W końcu oboje małżonkowie są osobami wykształconymi, spełnionymi zawodowo, synowie wbrew teź oskarżonego nie tylko z powodzeniem zakończyli nauczanie w szkołach powszechnych, ale i studia. Rodzina na zewnątrz musiała uchodzić za zgodną, przecież na krótko przed końcem okresu przestępczego zachowania oskarżonego, żona wspierała go w załatwianiu spraw spadkowych, a jej ojciec pomagał w pracach przy odziedziczonym budynku. Sąsiedzi w większości wypowiadali się pozytywnie, choć nie można zapominać o relacji K. S.. Pomimo tego w toku przesłuchania oskarżony nie powstrzymywał się od kierowania nawet wobec przychylnych mu osób, wypowiedzi, które mogłyby być badane jako groźby. Taka postawa koreluje z zeznaniami pokrzywdzonych o zachowaniach oskarżonego i świadków, którym o tych działaniach relacjonowali, ale i osób, które miały z oskarżonym kontakt w ramach (...), a wreszcie opinią psychologa, który miał możliwość przeprowadzenia pełnych badań. Jeżeli chodzi o synów oskarżonego, to i oni, o czym wprost mówili, nie chcieli opowiadać o sytuacji w domu. Znamienne są jednak zeznania M. T., wprawdzie pamiętał jedną sytuację, ale biorąc pod uwagę, że zdarzenie zapamiętał, musiało być ono dla niego wyjątkowe i wyrzucić w psychice dziecka duże wrażenie. Bo i rzeczywiście, pomijając zakaz stosowania kar cielesnych

wynikający wprost z Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w XXI wieku stosowanie kar cielesnych, bicie paskiem i kablem nie tylko nie może uchodzić za dopuszczalne, ale jest wręcz szokujące, podobnie, jak i pozostawienie tych przedmiotów na widoku dzieci, jako „straszaka”. Jeżeli do tego dołożyć opisany wcześniej charakter rodziny, gdzie małżonkowie są światłymi i wykształconymi osobami, taka postawa rodzica jest niewyobrażalna.

Twierdzenia uzasadnienia apelacji, czy coś znalazło, czy też nie potwierdzenie wynika wyłącznie z ocen strony opartych na założeniu o prawdziwości wyjaśnień oskarżonego, w oderwaniu chociażby od jego zachowania prezentowanego bezpośrednio na rozprawach względem świadków, a wpisującego się w opinie psychologów. Tak zatem życzy sobie obrońca, by początek nieporozumień datować na rok 2010. Chcąc jednak wytknąć żonie oskarżonego nieprawdę przywołuje jako opozycyjne dla jej relacji zeznania synów o przemocę stosowanej przez ojca od wczesnych lat szkolnych. Apelująca zatem nie potrafi zachować w swych tezach stanowczości, bo albo wszyscy pokrzywdzeni mylą się, a prawdę mówi oskarżony, albo synowie mają rację, nie matka, ale i nie oskarżony. Takich błędów logicznych w rozumowaniu Sądu I instancji brak. Można też dodać, że uwzględniając daty urodzin synów, nie dziwi, że nie potwierdzili zdarzenia z 1994 r., a bynajmniej nie jest tak, aby Sąd odmówił wiarygodności pokrzywdzonej, co do zdarzeń sprzed okresu objętego ostatecznie w ustalonym czynie przestępczym, lecz ocenił, że ze

względu na wówczas incydentalność takich zachowań nie mogły być one spięte klamrą ustalenia jednego czynu przestępczego. Sąd wprost wskazał : „Określając okres, w którym oskarżony znęcał się nad pokrzywdzonymi, Sąd miał na względzie ich relacje. Z zeznań pokrzywdzonej nie wynika, aby zachowania w okresie od 1994 - 2002 nosiły znamiona przestępstwa znęcania. Pokrzywdzona nie była w stanie określić częstotliwości tych zachowań. W tym czasie przypadły długie nieobecności oskarżonego w domu. Sąd nie odmawia wiary w zakresie w jakim twierdziła, że dochodziło do negatywnych zachowań względem niej jednak analiza zeznań pokrzywdzonej nie prowadzi do wniosku, aby do czasu rozpoczęcia przez synów edukacji szkolnej nosiły one znamiona przestępstwa znęcania.”

Wywody obrońcy co do tego, jakiego kontekstu nie uwzględnił Sąd Rejonowy również odnoszą się do życzenia pozytywnej oceny wyjaśnień oskarżonego. Podobnie, jak lansowana teoria spiskowa, nawiązująca do braku dokumentowania zdarzeń przez policję, która to okoliczność została wyjaśniona, nie przekonują, zwłaszcza, że wraz z biegiem postępowania ów spisek zatacza coraz szersze kręgi i wydaje się, że niedługo objąć może nawet osoby, które w czasie spornych zachowań nie miały nawet świadomości, jaki zawód będą wykonywały.

O wybiórczym natomiast traktowaniu materiału dowodowego świadczy teza o błędności przypisania gróźb, wsparta na twierdzeniu o jednorazowości takiego zachowania w sierpniu 2012 r. i twierdzeniu jakoby z

zeczności S. M. wynika, że właśnie te groźby słyszał. Wypada odesłać do pierwszych kart akt sprawy. Wszyscy pokrzywdzeni mówili o groźbach stosując ten termin, ale i „wygrazanie się”, wreszcie przecież sam oskarżony przyznał, że groził, bo takie znaczenie miało zdarzenie z obcinaniem włosów, czy powieszenie pasa „ku przestrodze”. Tak samo apelująca traktuje twierdzenie, że A. M. kłamliwie zeznawała o kopaniu S. po brzuchu, podczas, gdy posługiwała się ogólnymi pojęciami, wielokrotnie wskazując co osobiście widziała, co wie od synów i że są to jej interpretacje. Co do zastraszania świadków przez oskarżonego, skoro obrońca ten temat przywołała, to bynajmniej nie wynika to wprost z zeznań pokrzywdzonej, a żywienie obaw wśród sąsiadów przed stawianiem przed sądami jest typowe, jako wyraz zachowawczej postawy. Natomiast zapoznanie się z przebiegiem rozpraw nie pozostawia wątpliwości, że oskarżony skłonny jest do wypowiedzi, które mogą wpływać na nieprzyjemne postrzeganie jego osoby, w sytuacji mogącej zrodzić konflikt w wyniku negatywnej oceny ze strony R. M..

Powracanie do sytuacji gwałtownego opróżnienia pokoju córki w przeddzień Wielkiej Niedzieli, czasu mającego służyć refleksji, czy domagania się instalacji zamka jedynie przypomina skłonności oskarżonego do zachowań nie mających nic wspólnego z dążeniem do rodzinnej zgody. Naprowadzanie zaś tezy, że oskarżony mógł wracając do domu hałasować, bo robił kotlety i wracał z pracy, ma się nijak do poszanowania prawa wypoczynku żony również wykonującej odpowiedzialną pracę

<p>i dzieci, które uczęszczały do szkół, a przystaje do postawy oskarżonego, który bezkrytycznie wskazując na takie okoliczności w istocie przyznaje szereg zachowań dla pokrzywdzonych dolegliwych.</p>		
<p>Wniosek</p>		
<p>zmiana zaskarżonego orzeczenia poprzez uniewinnienie oskarżonego</p>	<p># zasadny # częściowo zasadny # niezasadny</p>	
<p>Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.</p>		
<p>Apelująca nie wykazała w przekonujący sposób przekroczenia przez Sąd orzekający zasad wiedzy, logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, ani też na podstawie prawidłowej oceny wyprowadzenia błędnych wniosków w zakresie stanu faktycznego. W sprawie nie ujawniły się żadne wątpliwości, które wymagałyby zastosowania zasady in dubio pro reo.</p>		
<p>3.3.</p>	<p>obrońca zarzuciła rażąco niewspółmierność kary</p>	<p># zasadny # częściowo zasadny # niezasadny</p>
<p>Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny</p>		
<p>W orzeczeniu o karze i środkach karnych, nie sposób doszukać się rażącej niewspółmierności w sensie jej surowości. W pierwszej kolejności podkreślenia</p>		

wymaga, że choć z uwagi na ustawowe zagrożenie przestępstwa popełnionego przez oskarżonego, niezależnie od stanu prawnego obowiązującego czy to w dacie czynu, czy orzekania, możliwe było rozważanie kar wolnościowych a zatem grzywny, czy ograniczenia wolności, to z uwagi na prawidłowo ustalony wysoki stopień społecznej szkodliwości zachowania oskarżonego oraz podobnie wysoki stopień zawinienia, takie orzeczenia nie były do przyjęcia. Prawidłowo Sąd orzekł zatem karę pozbawienia wolności. W dalszej kolejności prawidłowo też miarkując jej dolegliwość, a zatem wymiar, który nadal zbliżony jest do dolnej granicy ustawowego zagrożenia. Oskarżony w długim okresie czasu naruszył wiele dóbr prawem chronionych, trojga pokrzywdzonych, w tym małoletnich synów, przy istotnej dolegliwości zachowań oskarżonego trudno zatem twierdzić, że wymiar kary jest nadmiernie surowy, tym bardziej, że ogólna dolegliwość sankcji karnej została obniżona zastosowaniem środka probacyjnego. W odniesieniu do żądania obniżenia orzeczonych tytułem zadośćuczynienia kwot, to właśnie owa dolegliwość działań oskarżonego, tak z uwagi na czas, rodzaj zachowań, wpływ na bezpieczeństwo rodziny, rozwój dzieci i de facto pozbawienie ich beztroskiego i wolnego od przemocy dzieciństwa, nie sposób zgodzić się że zadośćuczynienia zasądzone zostały z obrazą przepisów prawa, przy czym w tym zakresie pamiętać trzeba, że zastosowanie znajdują regulacje prawa cywilnego.

Wniosek

zmiana zaskarżonego orzeczenia poprzez orzeczenie łagodniejszej kary	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny	
Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.		
W okolicznościach czynu przekładających się na stopień społecznej szkodliwości, nie ograniczonym stopniu winy, który jawi się wysoki, ani właściwościach i warunkach osobistych nie ma okoliczności wskazujących, aby orzeczenie o karze i innych następstwach skazania było rażąco niewspółmiernie surowe.		
3.4.	Prokurator, oskarżycielka posiłkowa A. M., oskarżyciele posiłkowi S. M. i J. M. zarzucili rażąco niewspółmierność kary wyrażającą się warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności Oskarżyciele posiłkowi zarzucili rażąco niewspółmierność orzeczonego zadośćuczynienia oraz środka karnego zakazu przebywania oskarżonego w lokalu	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny
Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny		
W zakresie orzeczenia o wyborze kary oraz jej wymiaru i zastosowania środka probacyjnego apelacje wywiedzione na niekorzyść oskarżonego stały się częściowo skuteczne. Jak wskazano powyżej stopień społecznej szkodliwości działań oskarżonego, tak jak wykazał		

to Sąd jest wysoki. Podobnie stopień zawinienia, ten nie jest obniżony żadnymi okolicznościami, ani natury zdrowotnej, ani też nie wynika z postawy pokrzywdzonych. Wprawdzie obrońca próbowała lansować wzajemność, ale o takiej w ogóle nie może być mowy, gdy chodzi o dzieci o nieukształtowanej jeszcze osobowości i psychice, zwłaszcza, gdy działania oskarżonego dotyczyły synów w okresie wczesnoszkolnym. W okresie końcowym zaś nawet z relacji oskarżonego rysowała się jego przewaga, którą niewątpliwie, jako osoba opiekuna i dorosłego mężczyzny posiadał. Również kiedy chodzi o żonę, w relacji o wymianie słownej, czy ewentualnych starciach fizycznych, prócz manifestowanego przez oskarżonego poczucia bycia atakowanym, takiego dostrzec nie można. To właśnie nagromadzenie tych negatywnych okoliczności dawało podstawy do rozważania, czy aby na pewno cele kary zostaną spełnione przez zastosowanie środka probacyjnego. Owszem oskarżony nie był karany sądownie i prowadzi ustabilizowany tryb życia, ale przecież owa stabilizacja odnosiła się też do okresu znęcania, a nie sprzyjała dostosowaniu się do zasad funkcjonowania w rodzinie, poszanowania jej członków i powstrzymania się przed naruszaniem porządku prawnego. Koniecznym było zatem zważenie, czy względ na indywidualne oddziaływanie kary, ale i na oddziaływanie społeczne wymaga izolacji więziennej oskarżonego, również w relacji do obecnej sytuacji osobistej oskarżonego i pokrzywdzonych, którzy od lat zamieszkują osobno, choć oczywiście pokrzywdzeni ze względu na postawę oskarżonego i toczące się postępowanie narażeni są

na jego negatywne oddziaływania. Jedynie możliwość zastosowania warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności na długi okres czasu pozwala na zastosowanie środka probacyjnego, dlatego takie orzeczenie z maksymalnym okresem próby Sąd odwoławczy zaakceptował, uzupełniając ten o dozór kuratora sądowego. Taki okres czasu, dodatkowo nadzorowany pozwoli zweryfikować postawę oskarżonego względem przestrzegania porządku prawnego, a szczególnie wobec pokrzywdzonych.

Temu służyć będzie również wydłużenie do okresu maksymalnego środków karnych w postaci zakazów zbliżania się do pokrzywdzonych A. M., S. M., J. M. na odległość mniejszą niż 30 metrów i przebywania w mieszkaniu przy ulicy (...) w G.. Postawa oskarżonego prezentowana w toku postępowania nakazuje bowiem zabezpieczyć prawo pokrzywdzonych do poczucia bezpieczeństwa, wolności, godności i zdrowia, przed działaniami sprawcy w okresie, który wykaże też oskarżonemu potrzebę zachowania zgodnego z prawem.

W postępowaniu karnym brak jest możliwości orzekania o eksmisji, w tym zakresie zainteresowani apelujący powinni skorzystać z pomocy reprezentującego ich pełnomocnika.

Uwzględniając okres działania przestępczego, dolegliwość dla pokrzywdzonych przekładającą się na rozmiar doznanych krzywd, wynikającą z intensywności działań oskarżonego oraz naruszania wielu dóbr pokrzywdzonych, zgodzić się należało z apelującymi, że środek karny (zastosowano ustawę

<p>sprzed 1.07.2015 r.) orzeczony w kwocie 5000 zł nie tylko nie spełni funkcji kompensacyjnej, jaką również na gruncie przepisów ustawy zastosowanej przez Sąd miał realizować, ale też nie zrealizuje celów postępowania karnego i karnej reakcji na popełnione przestępstwo. Miarkując powyższe zgodzić się należało częściowo z żądaniem uprawnionych, których prawa w postępowaniu karnym zabezpieczy zadośćuczynienie w kwotach po 20.000 zł, a takie w sposób pełny zrealizują swe cele w zakresie indywidualnego, jak i społecznego oddziaływania orzeczenia o karze i innych konsekwencjach skazania.</p>		
<p>Wniosek</p>		
<p>zmiana zaskarżonego orzeczenia poprzez uchylene orzeczenia o srodku probacyjnym, do czego dazyli wszyscy apelujacy, podwyzszenie zadoszczynienia do 30.000 zł na rzecz kazdego z pokrzywdzonych i eksmisje oskarzonego</p>	<p># zasadny # częściowo zasadny # niezasadny</p>	
<p>Zwięzle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.</p>		
<p>Jak wyżej wskazano wywiedzione apelacje, choć nie doprowadziły do orzeczenia po myśli odwołujących się, to zgodnie z ich kierunkiem uzasadniały wskazane zmiany na niekorzyść oskarzonego.</p>		

<p>1OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU</p>	
--	--

4.1.	W sprawie nie ujawniono okoliczności nakazujących orzekanie poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów.
Związłe o powodach uwzględnienia okoliczności	
1ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO	
0.15.1. Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji	
0.15.1.1.	Przedmiot utrzymania w mocy
skazanie R. M. za przestępstwo z art. 207 § 1 kk, art. 157 § 1 kk, art. 157 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk wraz z wymiarem kary, orzeczeniem środka probacyjnego i środków karnych co do zasady.	
Związłe o powodach utrzymania w mocy	
Apelacja obrońcy oskarżonej jest nieskuteczna, nie można było zaakceptować jej zarzutów i wniosków, nie dopatrując się w procedowaniu Sądu orzekającego, ocenie dowodów oraz prawnej ocenie zachowania oskarżonej uchybień, które skutkować miałyby zmianą wyroku zgodnie z kierunkiem apelacji obrońcy.	
0.15.2. Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji	
0.0.15.2.1.	Przedmiot i zakres zmiany
Oddanie oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora sądowego Wydłużenie okresu stosowania środków karnych w postaci zakazów zbliżania się do pokrzywdzonych i przebywania w mieszkaniu. Podwyższenie zasądzonego na rzecz pokrzywdzonych zadośćuczynienia do kwot 20.000 zł.	
Związłe o powodach zmiany	

<p>Apelacje wywiezione na niekorzyść oskarżonego skutkowały zmianą zaskarżonego wyroku w omówionym powyżej zakresie. Z uwzględnieniem dokonanych przez Sąd odwoławczy zmian rozstrzygnięcie o karze, środka probacyjnym, środkach karnych, w tym w zakresie kompensacji doznanych krzywd, w sposób adekwatny do stopnia społecznej szkodliwości zachowania oskarżonego, stopnia zawinienia, przy uwzględnieniu potrzeby wychowawczego oddziaływania na sprawcę oraz prewencji ogólnej, odzwierciedla kryminalną karygodność zachowania oskarżonego, spełnia wymogi prewencyjne, również w zakresie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i ochrony pokrzywdzonych.</p>	
--	--

0.15.3. Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji		
0.15.3.1. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylenia		
5.3.1.1.1.		# art. 439 kpk
Zwięźle o powodach uchylenia		
5.3.1.2.1.	Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości	# art. 437 § 2 kpk
Zwięźle o powodach uchylenia		
5.3.1.3.1.	Konieczność umorzenia postępowania	# art. 437 § 2 kpk
Zwięźle o powodach uchylenia i umorzenia ze wskazaniem szczególnej podstawy prawnej umorzenia		
5.3.1.4.1.		# art. 454 § 1 kpk

Zwięzłe o powodach uchylenia		
0.15.3.2. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania		
0.15.4. Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku		
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	
1Koszty Procesu		

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
4	Apelacje wnieśli obrońca oskarżonego oraz prokurator i oskarżyciele posiłkowi. Apelacja obrońcy oskarżonej jest niezasadna, w wypadku apelacji wywiedzionych na niekorzyść okazały się one częściowo zasadne. Tym samym koszty postępowania odwoławczego powinny obciążać oskarżonego, a zatem wydatki postępowania odwoławczego w postaci ryczałtu za doręczenie wezwań, opłata od orzeczonej kary, a także wydatki poniesione przez oskarżycieli posiłkowych na ustanowienie pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym w kwocie wnioskowanej, a zatem najniższej przewidzianej w przepisach prawa.

1PODPIS

0.11.3. Granice zaskarżenia		
Kolejny numer załącznika	1	
Podmiot wnoszący apelację	obrońca oskarżonego	

Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	skazanie R. M. za przestępstwo z art. 207 § 1 kk, art. 157 § 1 kk, art. 157 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk	
0.11.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia		
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości	
# w części	#	co do winy
#	co do kary	
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia	
0.11.3.2. Podniesione zarzuty		
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 1 kpk – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a kpk – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 kpk, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	

#	art. 438 pkt 2 kpk – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 kpk – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 kpk – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 kpk	
#	brak zarzutów	
0.11.4. Wnioski		
#	uchylenie	# zmiana

1.3. Granice zaskarżenia	
Kolejny numer załącznika	2
Podmiot wnoszący apelację	Prokurator
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Zastosowanie środka probacyjnego w postaci warunkowego zawieszenia

	wykonania kary pozbawienia wolności		
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
1.3.2. Podniesione zarzuty			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 kpk – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu		
#	art. 438 pkt 1a kpk – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 kpk, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu		
#	art. 438 pkt 2 kpk – obraza przepisów postępowania,		

	jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 kpk – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 kpk – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 kpk	
#	brak zarzutów	
1.4. Wnioski		
#	uchylenie	# zmiana

1.3. Granice zaskarżenia	
Kolejny numer załącznika	3
Podmiot wnoszący apelację	Oskarżyciel posiłkowy A. M.
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Zastosowanie środka probacyjnego w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności

	Środki karne z art. 41a § 1 i 4 kk Zadośćuczynienie		
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
1.3.2. Podniesione zarzuty			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 kpk – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu		
#	art. 438 pkt 1a kpk – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 kpk, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu		

#	art. 438 pkt 2 kpk – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 kpk – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 kpk – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 kpk	
#	brak zarzutów	
1.4. Wnioski		
#	uchylenie	# zmiana

1.3. Granice zaskarżenia	
Kolejny numer załącznika	4
Podmiot wnoszący apelację	Oskarżyciel posiłkowy J. M.
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Zastosowanie środka probacyjnego w postaci warunkowego zawieszenia

	<p>wykonania kary pozbawienia wolności</p> <p>Środki karne z art. 41a § 1 i 4 kk</p> <p>Zadośćuczynienie</p>	
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia		
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości	
# w części	#	co do winy
#	co do kary	
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia	
1.3.2. Podniesione zarzuty		
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 1 kpk – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a kpk – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 kpk, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej	

	orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 kpk – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 kpk – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 kpk – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 kpk	
#	brak zarzutów	
1.4. Wnioski		
#	uchylenie	# zmiana

1.3. Granice zaskarżenia	
Kolejny numer załącznika	5
Podmiot wnoszący apelację	Oskarżyciel posiłkowy S. M.
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo	Zastosowanie środka probacyjnego w postaci

ustalenie, którego dotyczy apelacja	warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności Środki karne z art. 41a § 1 i 4 kk Zadośćuczynienie		
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
1.3.2. Podniesione zarzuty			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 kpk – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu		
#	art. 438 pkt 1a kpk – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 kpk, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej		

	orzeczenie odpowiada prawu		
#	art. 438 pkt 2 kpk – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia		
#	art. 438 pkt 3 kpk – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia		
#	art. 438 pkt 4 kpk – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka		
#	art. 439 kpk		
#	brak zarzutów		
1.4. Wnioski			
#	uchylenie	#	zmiana